

ПРЕДАВАЊА ИЗ УРЕЂИВАЊА БУЈИЦА -РИЈЕЧНИ СЛИВОВИ-

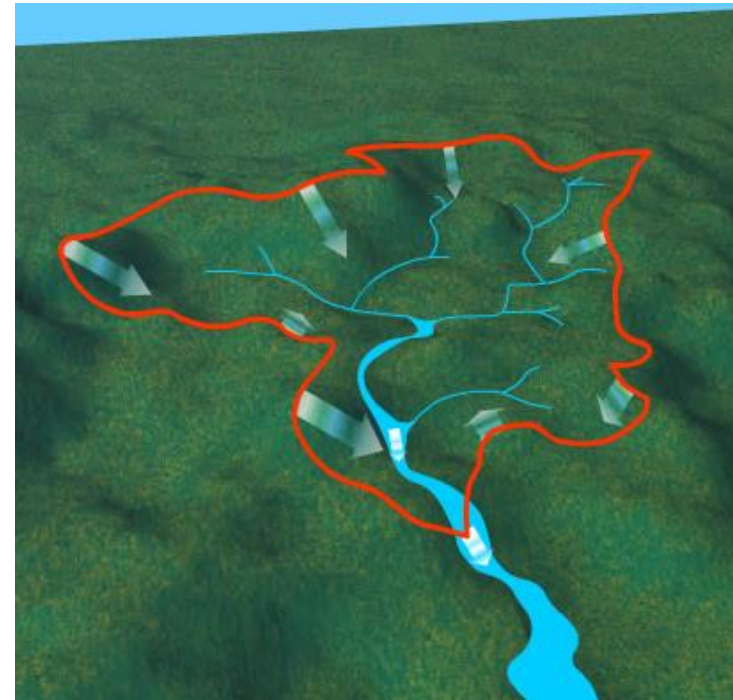
Проф. др Бранислав Драшковић

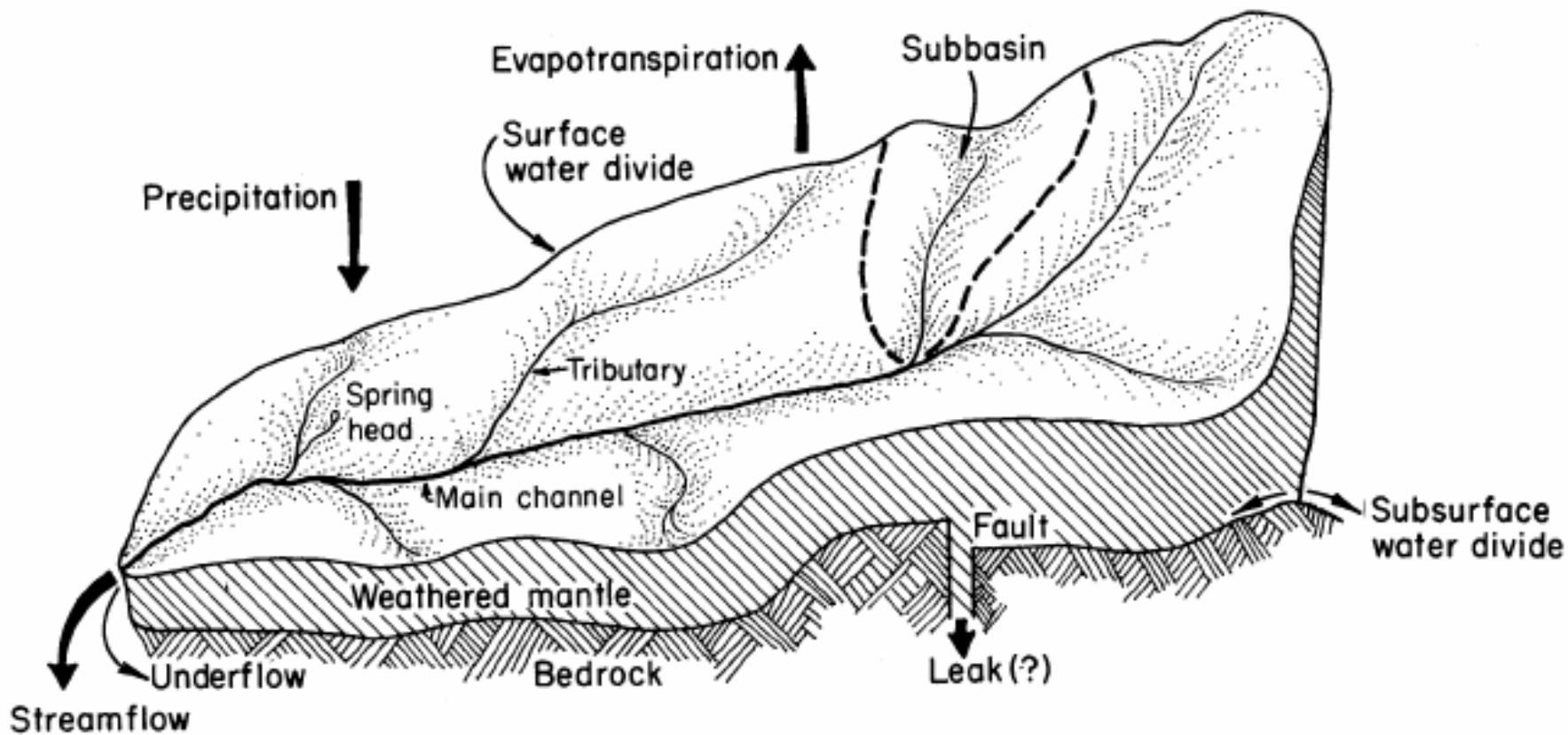
Ријечни слив

Површина копна, ограничена развођем, са које падавине отичу ријечним системом у океан, море, језеро или другу ријеку назива се **слив**. Постоје сливови океана, мора, језера и ријека.

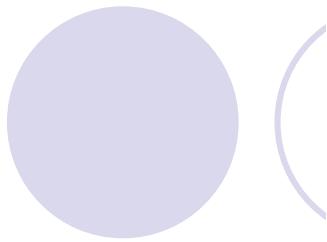
Основне карактеристике слива:

- Површина
- Облик
- Дужина слива
- Просјечна ширина $V_m = F/L$ (km^2/km)
- Коефицијент асиметрије
- Коефицијент пошумљености $k_{\check{s}} = F_{\check{s}}/F$
- Просјечан пад слива

Количина воде која отиче углавном је сразмјерна површини слива. Изузетак су ријеке које теку кроз пустињу (зашто?).

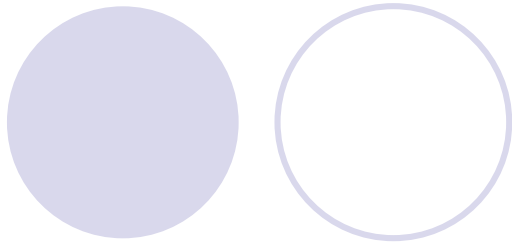

Ријечни сливови у БиХ

Слив ријеке Саве

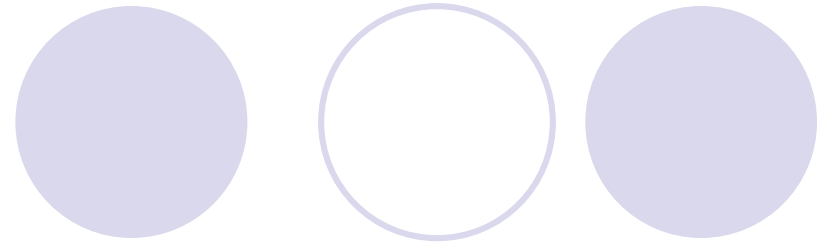
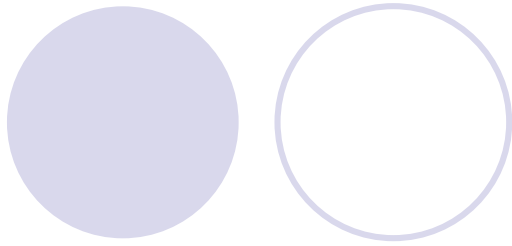

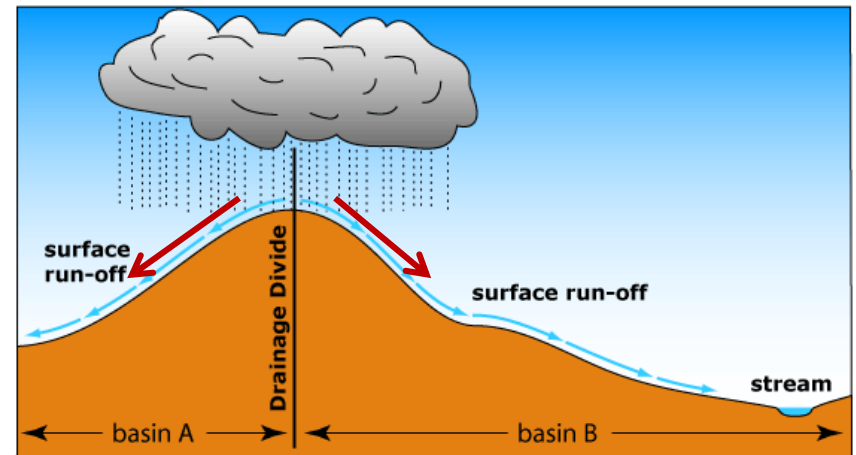
Ријечни сливови Србије

Слив Дунава и државе које обухвата

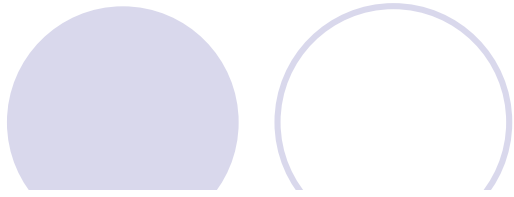

- Ријечна развођа се дијеле на главна и споредна.
- Главна су између сливова великих ријека док су споредна између притока
- Код мањих ријека, обично се на топографској карти извлачи развође као оса гребена.

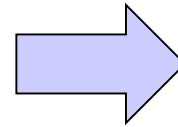

У БиХ – морско развође
између Црног и
Јадранског мора
Однос $\frac{3}{4} : \frac{1}{4}$ (75:25 %).

Ријеке 1. дио

Развођа могу бити одређена и неодређена. У крашким предјелима вода отиче подземно па није увијек јасно у ком правцу.

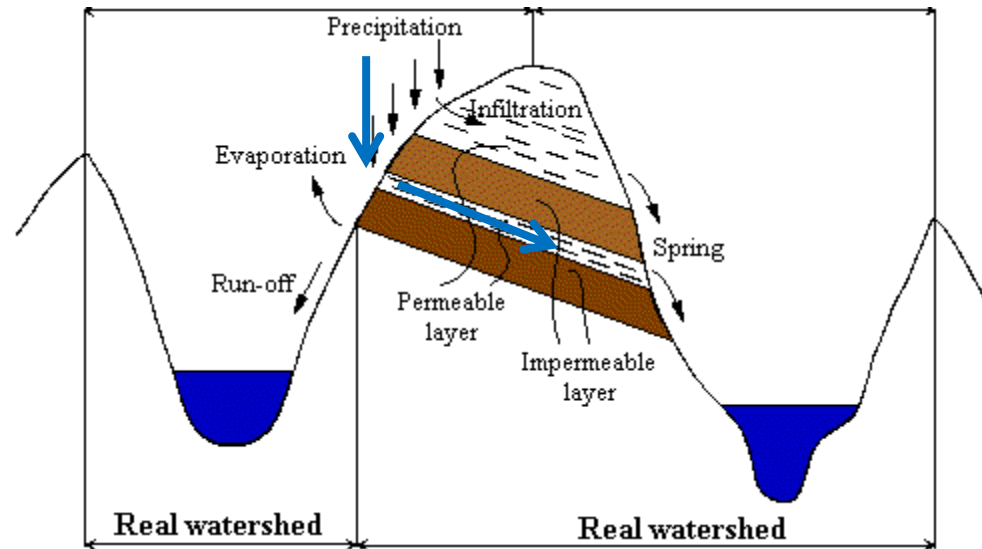

Стога се у овим теренима топографски одређена развођа понекад не поклапају са хидрогеолошким развођима.

Вододјелница је линија која спаја највише тачке развођа.

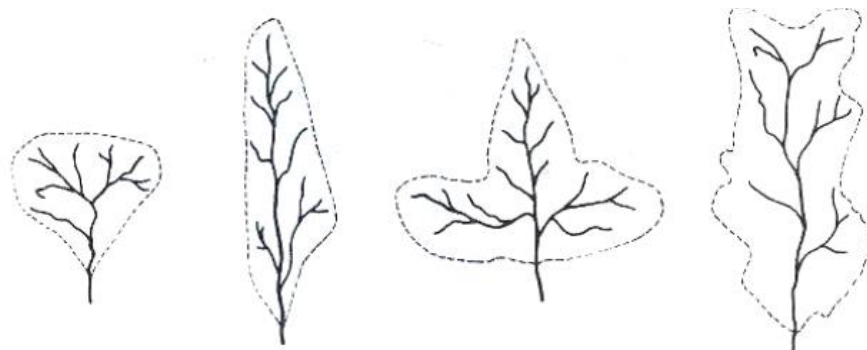
Бифуркација представља рачвање ријеке према два хидрографска система. Постоје природна и вјештачка бифуркација.

Примјер подземне бифуркације – Требишњица.

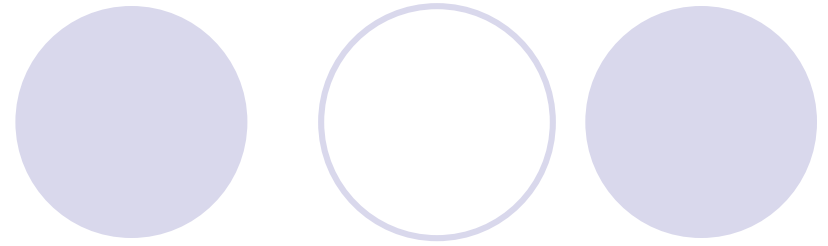
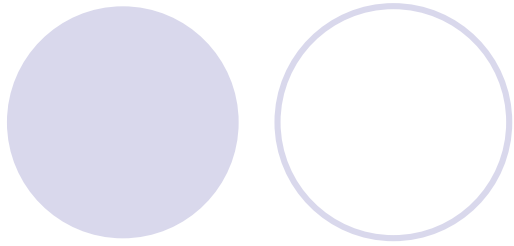

Типизација ријечних сливова према облику

1. Ријеке са највећом ширином у средњем току
2. Ријеке са највећом ширином у горњем току
3. Ријеке са највећом ширином у доњем току
4. Ријеке са дугачким и подједнако широким сливом
5. Ријеке са суженим средњим дијелом

- Хипсографска крива показује расподјелу површине рељефа слива по висинским зонама.
- На овој кривој се уочавају величине површина у сливу изнад одређене надморске висине па она помаже код прогнозе отапања снијега

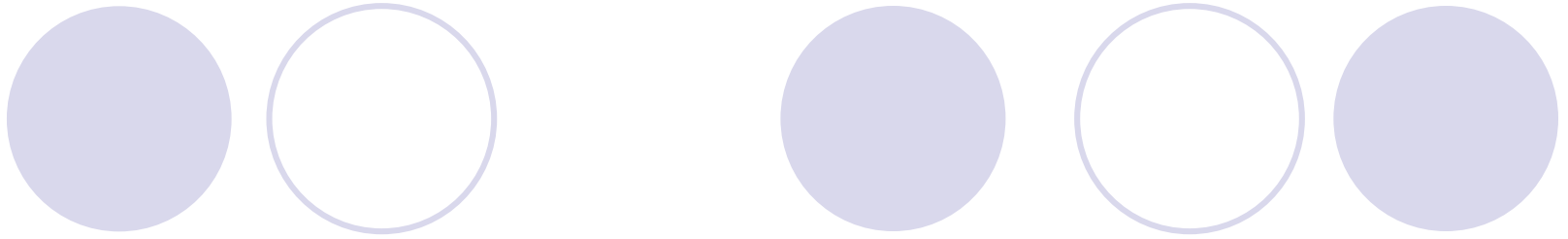
Долина и ријечно корито

Долине су дуга и релативно уска, кривудава удубљења на копну са падом који је усмјерен ка њиховом излазу у друге долине, језерске басене или морске обале.

Елементи ријечне долине:

- стране долине
- дно долине
- ријечно корито

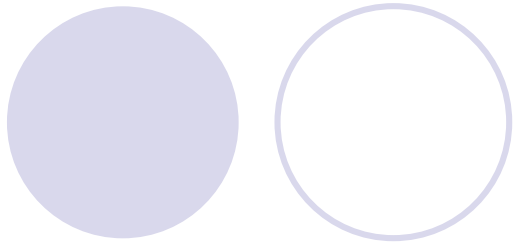
Долине према положају долинских страна могу бити:

1. нормалне или обичне,
2. клисуре,
3. кањони.

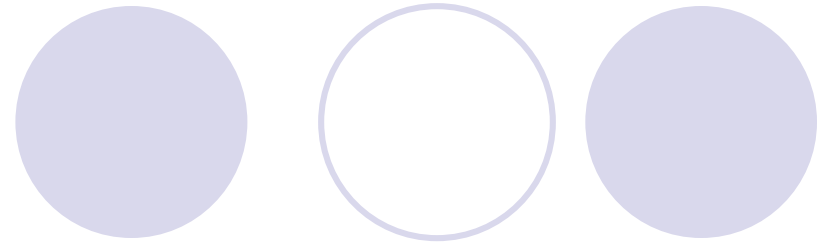
У односу на правац пружања долинских страна долине могу бити:

1. уздужне (паралелне са планинским вијенцем)
2. попречне (сјеку вијенац под правим углом)
3. дијагоналне (сјеку вијенац под неким углом)

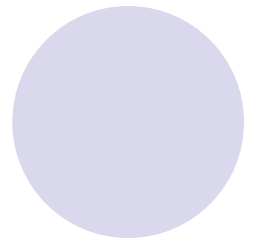
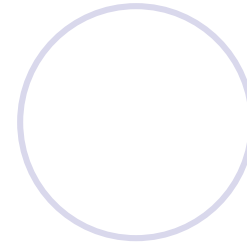
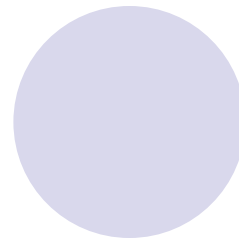
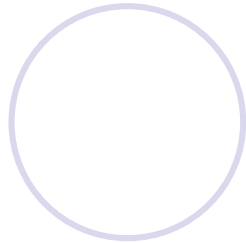
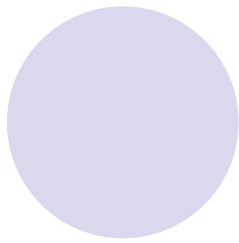
Нормална долина

Кањон
(вертикалне долинске стране)

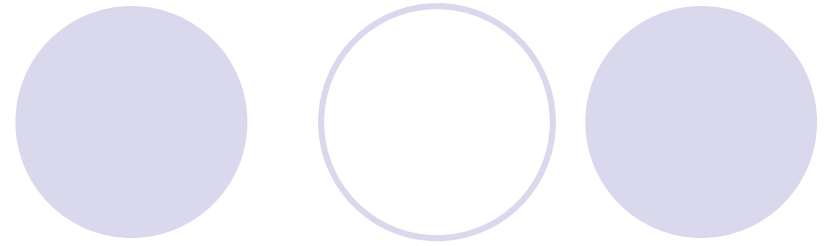
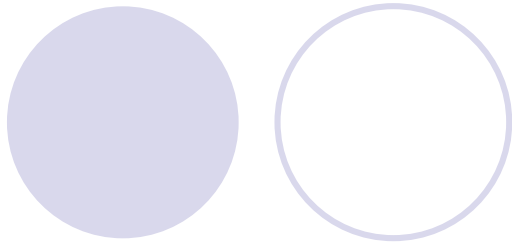

Клисура (долинске стране у облику слова V):
подједнак интензитет бочне и дубинске ерозије

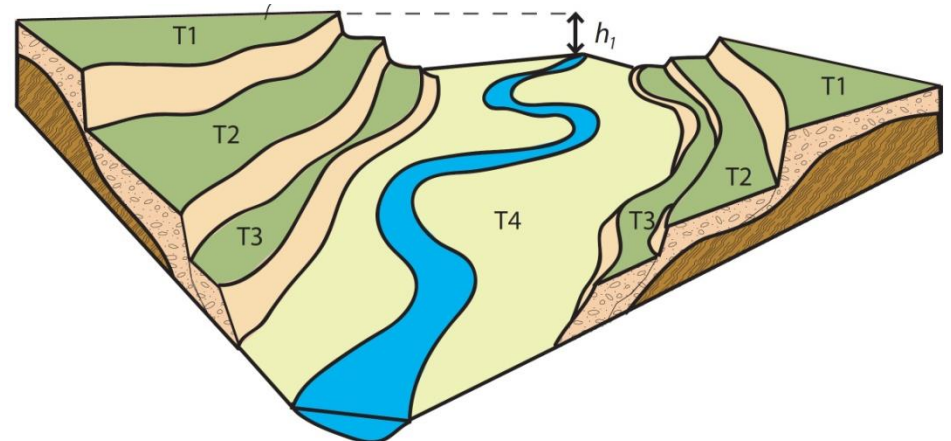

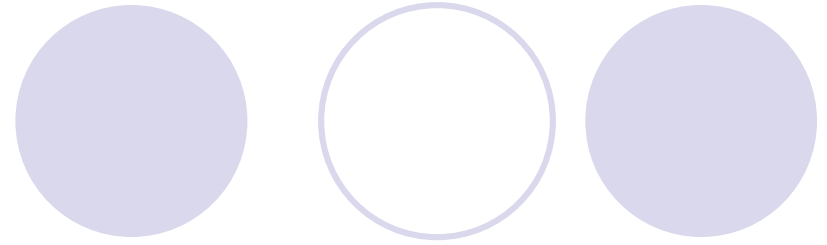
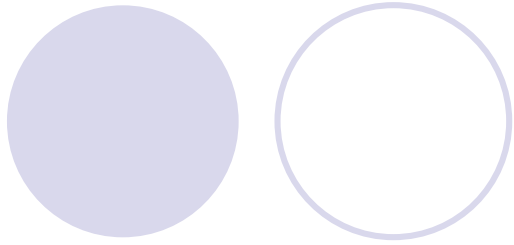

- Ријечне терасе су површине на странама долина благо нагнуте ка ријеци. То су остаци ранијег долинског дна из времена кад је ријека текла на том нивоу.
- Најнижа тераса се зове алувијална.
- Висина тераса може бити релативна и апсолутна.
- Релативна – висина изнад нивоа ријеке а апсолутна - изнад нивоа мора.

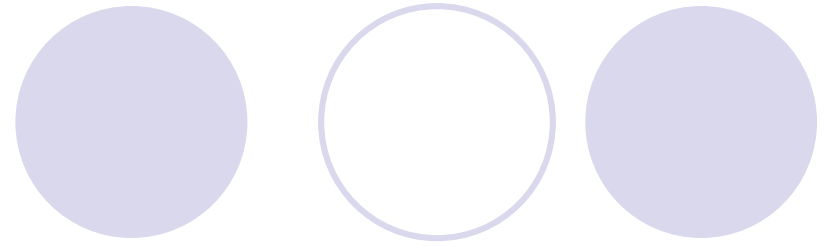
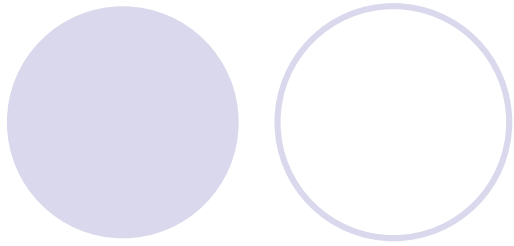
Ријечне терасе усјечене у стјеновитој подлози називају се ерозивне а оне усјечене у ријечном наносу су акумулативне

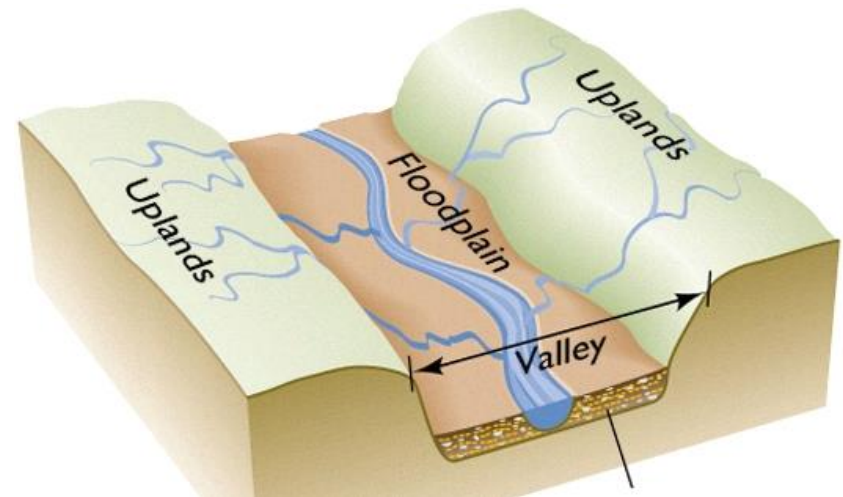

- Алувијална (alluvies - наплавина, нанос) раван представља дно долињске равни и обично је плаве велике воде (назива се још и индудациона раван или полој)
- Велике ријеке имају простране алувијалне равни (Сава 25 км, Волга 30 км, а Амазон чак до 500 км)
- Ријечно корито усјечено је у алувијалној равни а ако ње нема онда у долињском дну

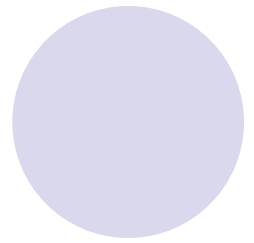
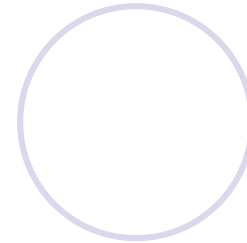
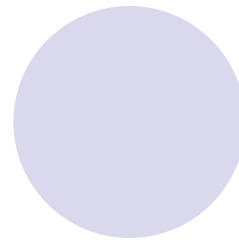
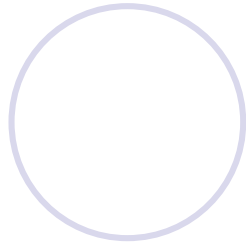
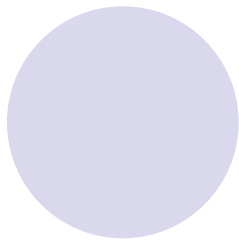

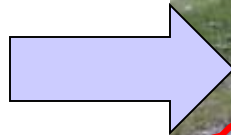
- Полој настаје таложењем наноса при помјерању и премјештању ријечног корита, условљеног бочном ерозијом
- Најинтензивније таложење је уз ријечно корито када настају обалске гредице – акумулације од муљевитих наноса који се задржава иза неке препреке, гдје је брзина воде мања

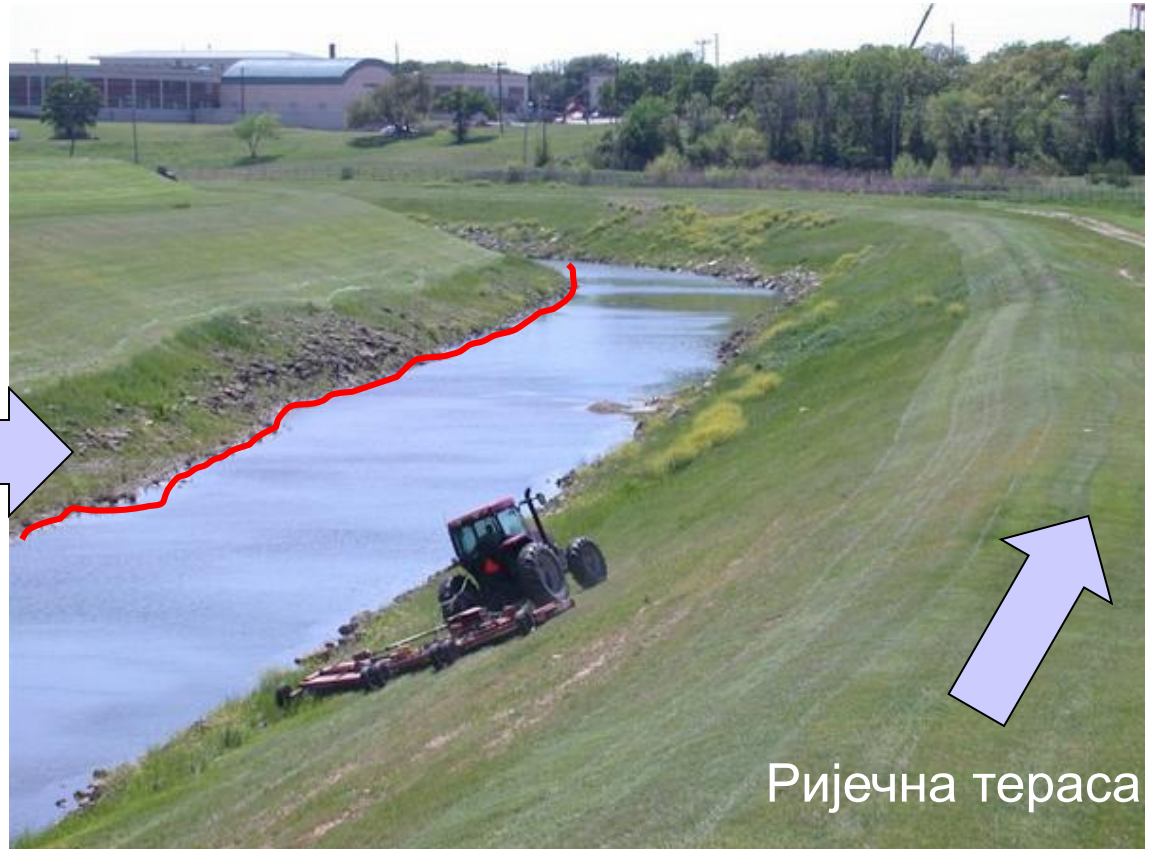
Алувијална равна

Обала је линија дуж које се додирују копно и вода.

У ширем смислу непотопљени појас **страна корита**.

Ријечна тераса

Ријечно корито представља жлијиб на дну долине којим теку мале и средње воде.

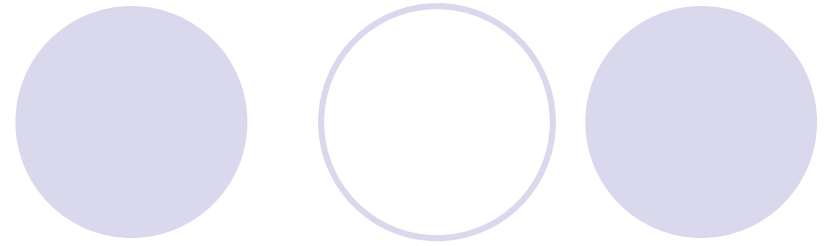
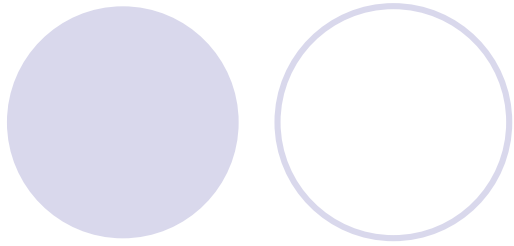
Кретање воде у ријечном кориту

Кретање воде у ријечном кориту одвија се под утицајем силе Земљине теже док сила трења врши отпор кретању.

Брзина кретања ријечне воде мјери се помоћу пловака или инструмената под називом - хидрометријска крила.

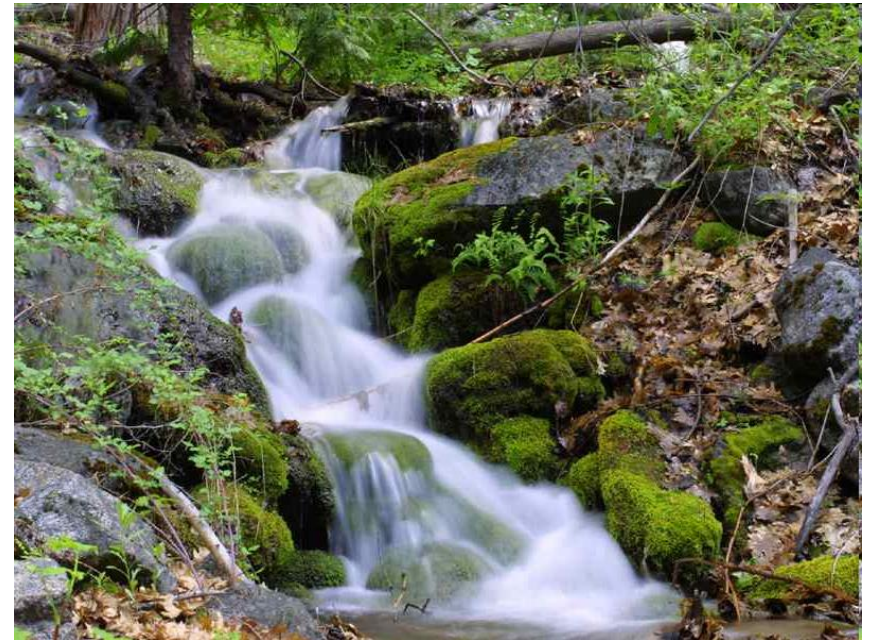

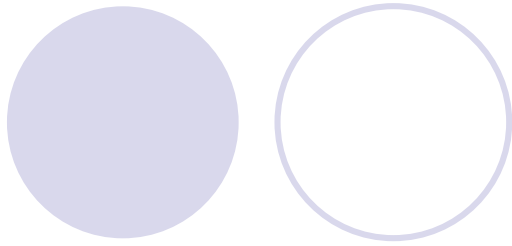

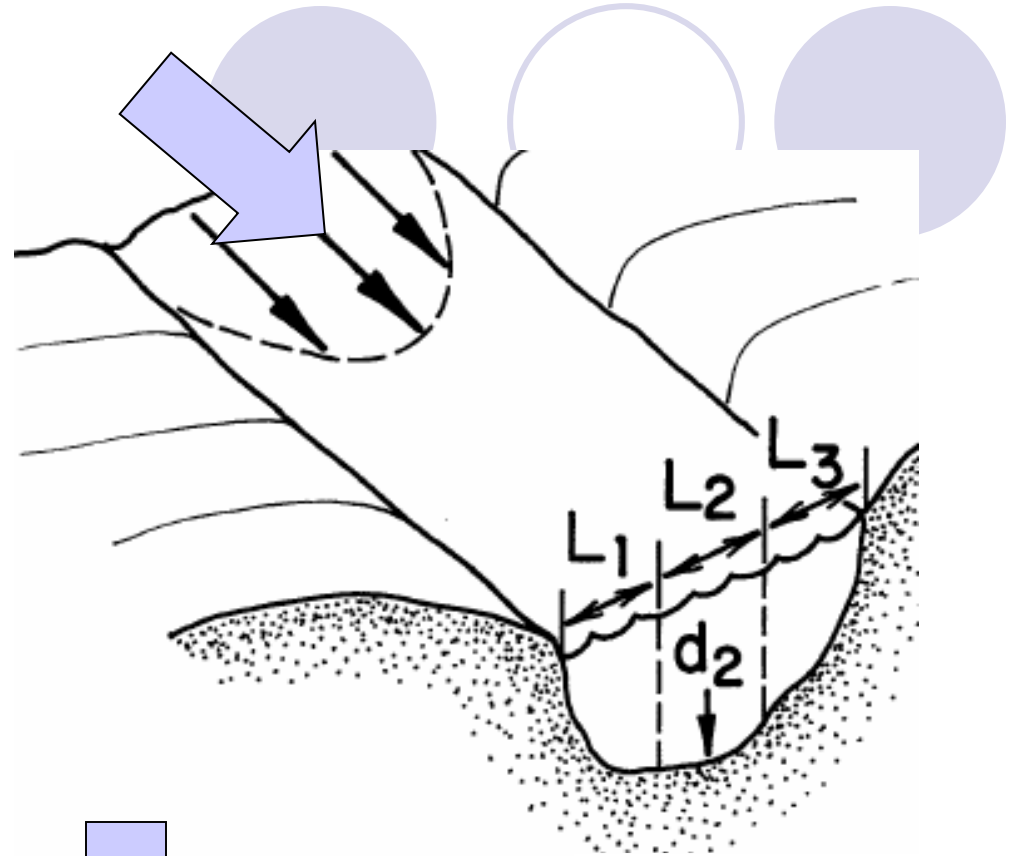
$$v_{sr} = k v_o$$

v_o – површинска брзина воде
 k – коефицијент који има
вриједност од 0,6 (за корита
пуна блокова стијена) до
0,85 (за корита са шљунком
и пијеском).

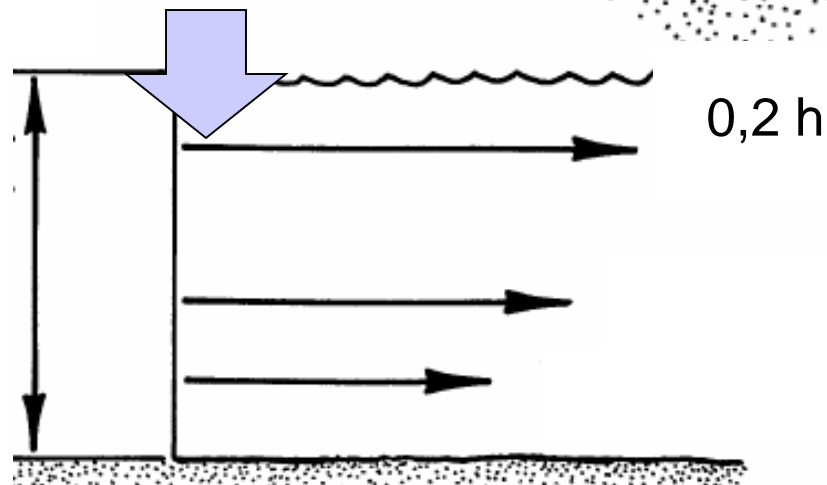

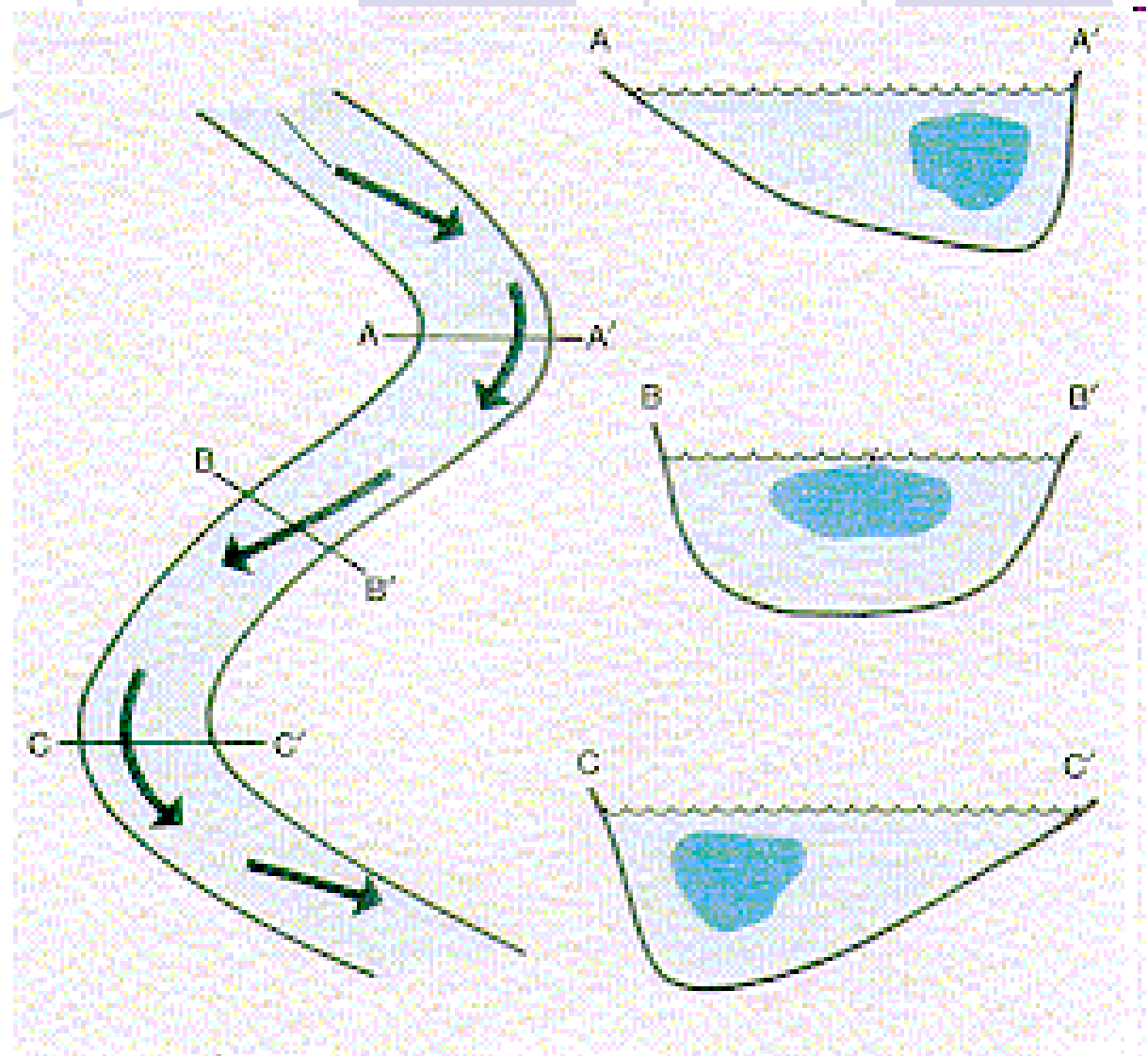
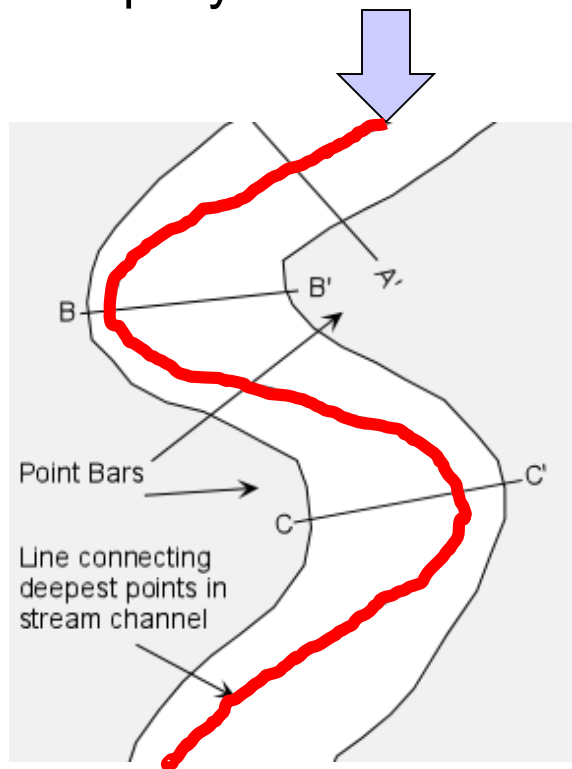
Највећа брзина је
на средини
ријечног тока, гдје
је отпор најмањи.

Максимална
брзина воде налази
се на мјесту гдје је
трење најмање –
на $0,2 h$, изнад
највеће дубине.

Талвег је линија која спаја најдубље тачке у кориту.

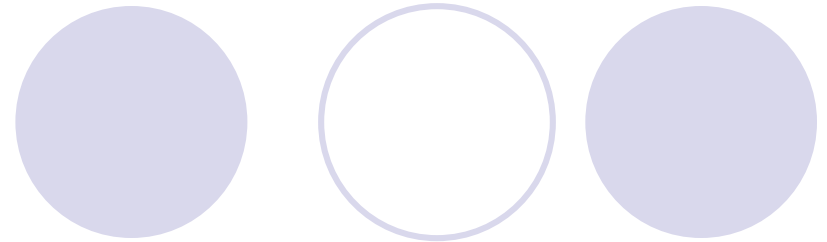
Распоред брзине на попречном профилу

Мин
Сред.
Макс.

Мин
Сред.
Макс.

Кретања воде:

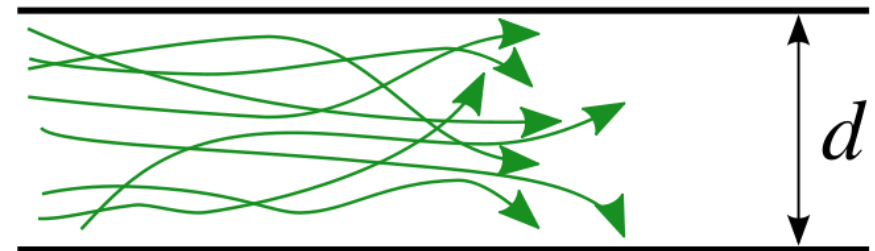
a) ламинарно

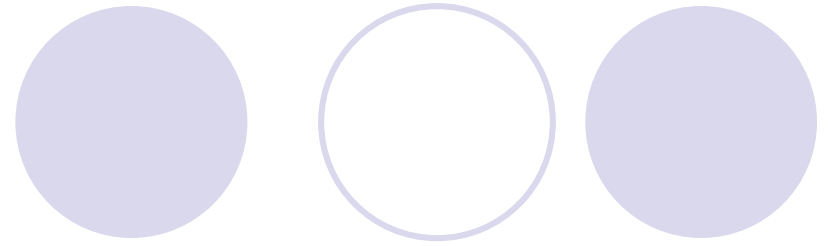
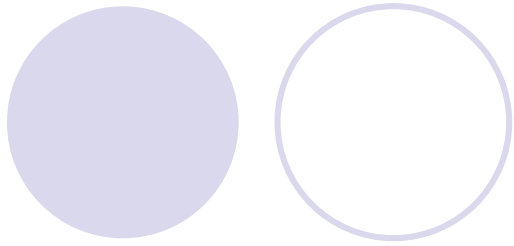
b) **турбулентно**

(a)

(b)

Средња брзина планинских ријека износи 6-7 м/сек а код равничарских 0,5-2 м/сек.

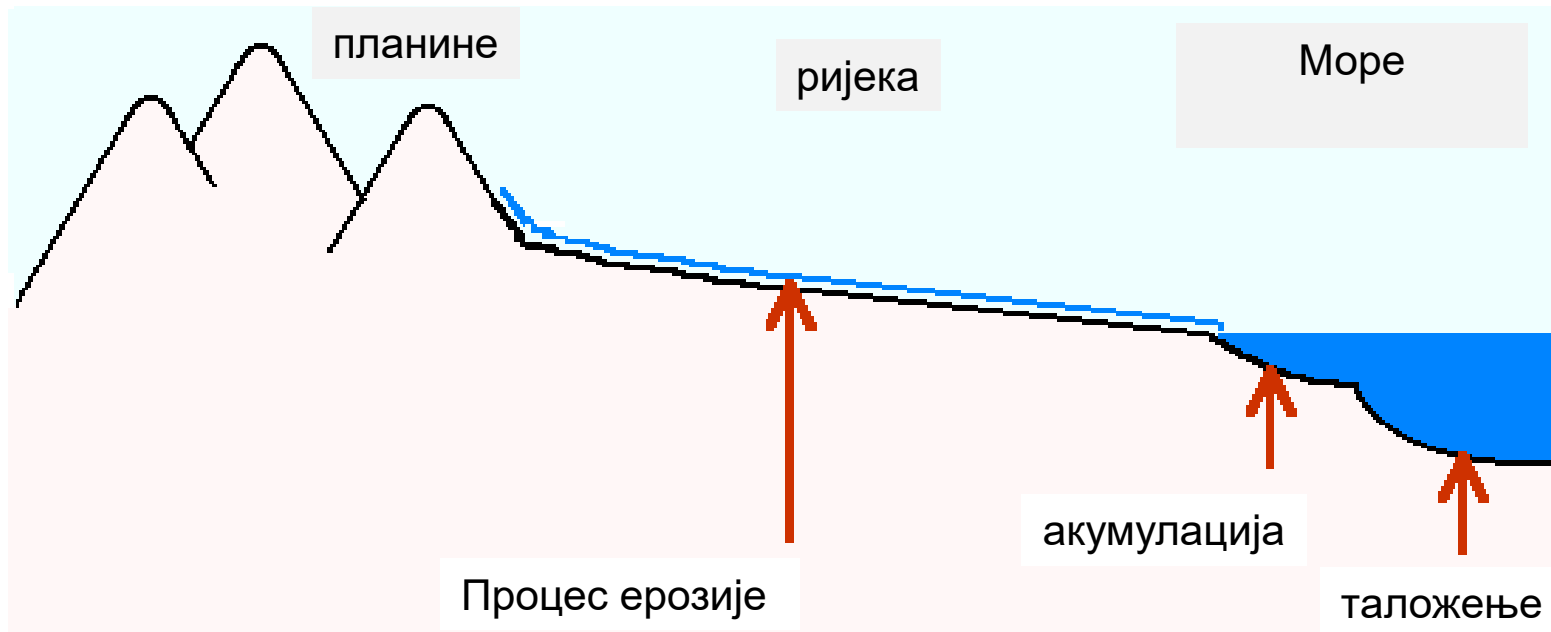

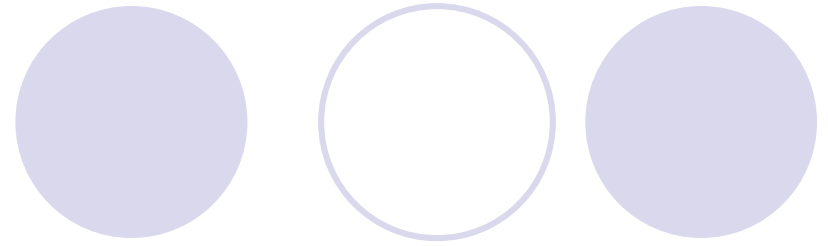
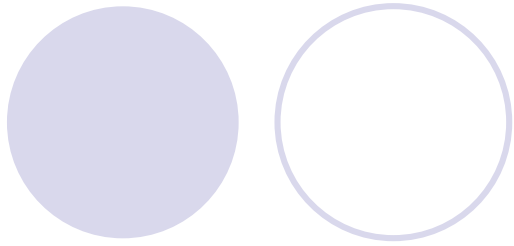

Рад ријека и ријечна ерозија

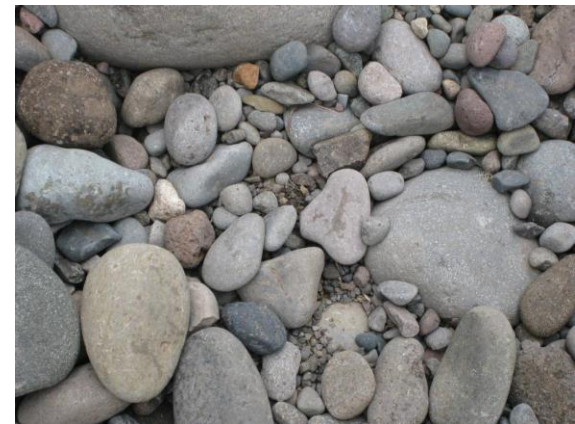
Три типа рада ријека у зависности од количине енергије:

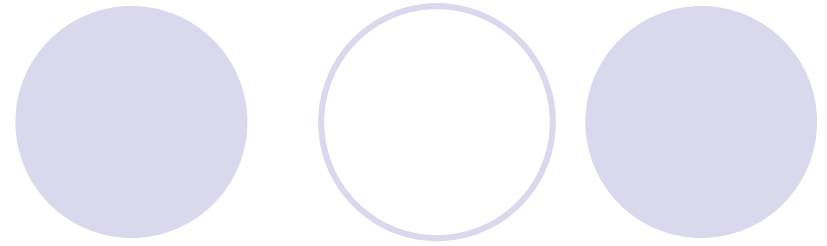
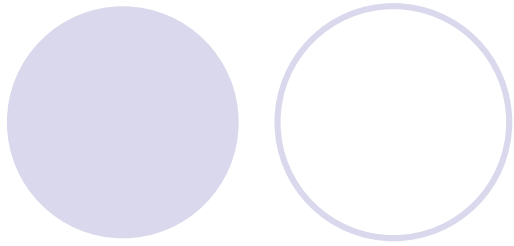
1. Снага воде савлађује тежину честица на дну корита – **ерозија**
2. Снага воде троши се само на транспорт наноса и трење
3. Снага воде није довољна за транспорт наноса – **акумулација**

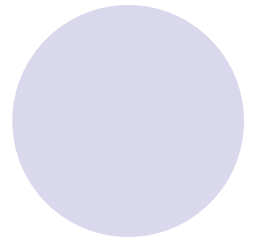
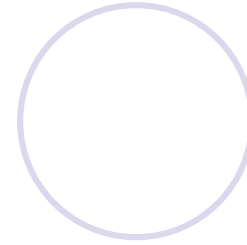
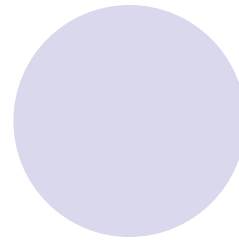
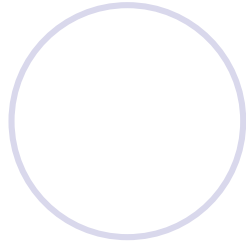
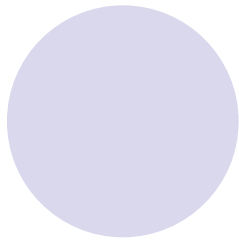
- Ријечна ерозија је претежно механичка и врши се спирањем и корозијом (одадирањем или скидањем подлоге) а може бити бочна (хоризонтална) и дубинска (вертикална).
- Облутци, шљунак и пијесак представљају **вучени нанос** (по дну корита) а најситније лебдеће честице називају се **СИЛТ**.

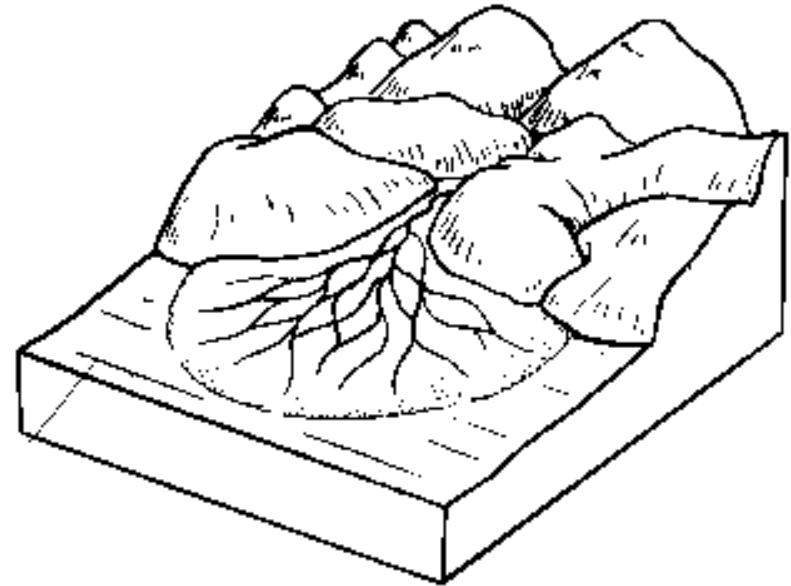

- Количина наноса је најинтезивнија у вријеме киша и отапања снијега и леда.
- Бујице могу да носе и до 60% наноса од укупне масе воде.
- Могу бити:
  1. блатне,
  2. блатно-камене и
  3. водно-камене.
- Нанос се таложи постепено, узводно крупнији а низводно ситнији.

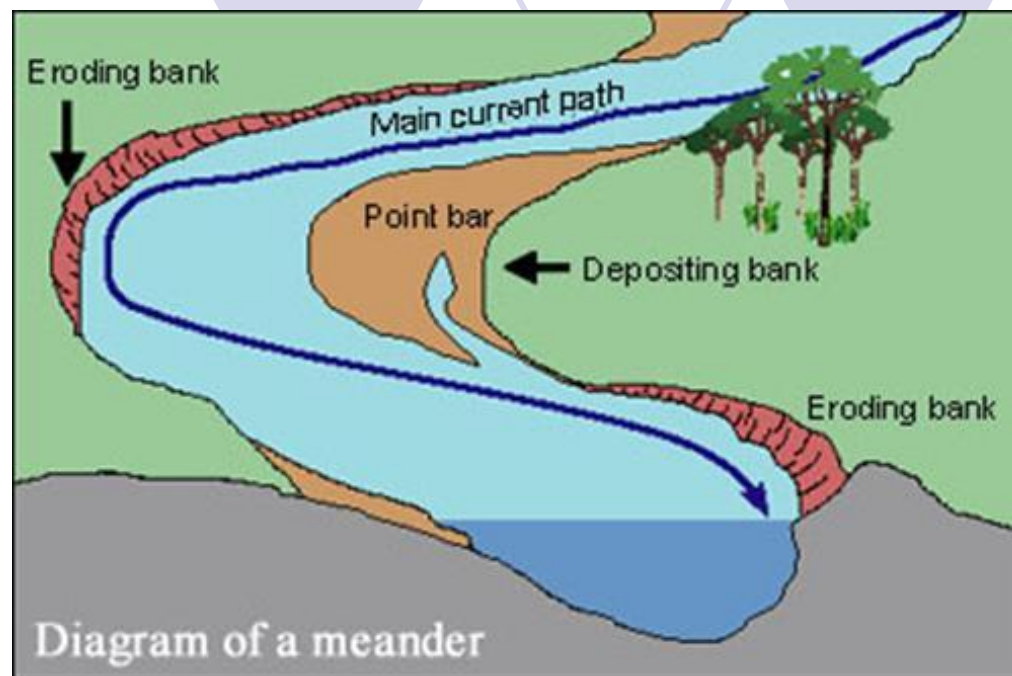
- Сав наталожени материјал назива се **алувијални нанос**.
- Нанос гради алувијалне равни или делте на ушћу.
- Ријеке са стрмим падом на ушћу граде **плавине**.

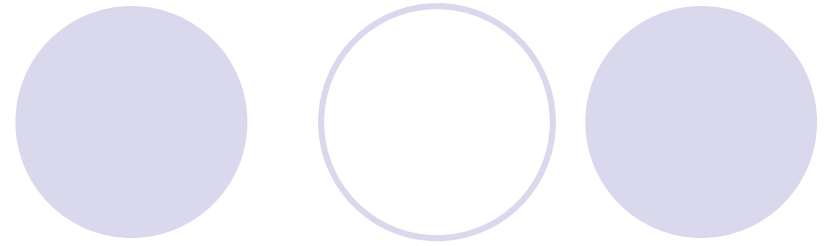
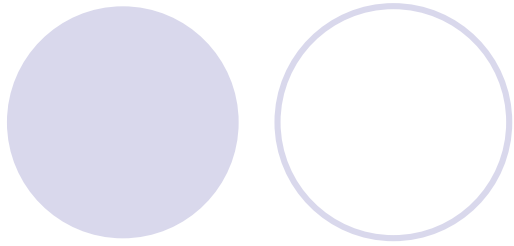
Ријечно корито се састоји од дубљих дијелова или ходова и плићака.

Ходови еродирањем настају дуж конкавних обала, док се еродирани материјал (спрудови) таложи на конвексним обалама чиме настају ријечне окуке – **меандри**.

Сливови

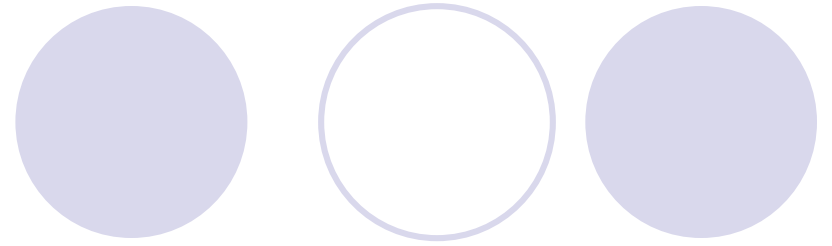
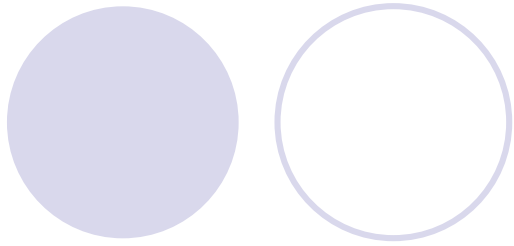

- Ријечна острва настају на два начина:
  1. акумулациојом наноса у кориту и
  2. просјецањем врата меандра.

Акумулацијом острва настају на три начина:

1. Одвајањем бочних или уздужних спрудова од ријечних обала;
2. Нарастањем пјешчано-шљунковитих греда у средини ријечног корита;
3. Одвајањем спрудова дуж конвексне обале у вријеме поводња.

ХВАЛА НА ПАЖЊИ!